
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2014:4

Valfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas tre motioner som på olika sätt berör frågor om val. Utskottet föreslår kyrkomötet att avslå samtliga motioner men föreslår, med anledning av en av motionerna, att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att se över regelverket kring brev-röstning med bud.

Till betänkandet finns två reservationer och två särskilda meningar.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:38.
2. Kyrkomötet beslutar att, med anledning av motion 2014:38, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att se över regelverket kring brev-röstning med bud.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:39.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:104.

Motionernas förslag

Motion 2014:38 av Boel Johansson, Begränsning av möjligheten till brev-röstning med bud i kyrkoval

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att möjligheter att fungera som bud i kyrkoval begränsas.

Motion 2014:39 av Anders Brunnstedt m.fl., Utvärdering av valen till församlingsråd

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utvärdera såväl genomförande som resultat av val till församlingsråd ur ett samlat perspektiv för Svenska kyrkan.

Motion 2014:104 av Per Lindberg, Ändra formerna för kyrkoval

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda och återkomma med förslag på nödvändiga ändringar i kyrkoordningen, så att indirekt valsätt kan användas vid val till stiftsfullmäktige och kyrkomöte vid kyrkovalet 2017.

Bakgrund

Brevröstning med bud

Bestämmelserna om brevröstning genom bud återfinns i 38 kap. 55 och 56 §§ i kyrkoordningen.

I 55 § anges att en väljare som inte kan komma personligen till någon röstningslokal får lämna sin röst genom bud samt att budet ska ha fyllt 18 år.

Av 56 § framgår att samma ordning för iordningsställandet av brevrösten gäller för såväl brevröstning genom postbefordran som för brevröstning genom bud. Det innebär bland annat att den väljare som vill brevrösta ska för varje slag av val avge sin röst och själv lägga en valsedel i ett valkuvert. Väljaren ska därefter i närvaro av två vittnen lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för brevröst och klistra igen detta. Väljaren ska sedan på ytterkuvertet skriva under en försäkran att kuverten har gjorts i ordning på detta sätt. På ytterkuvertet ska också vittnena skriftligen intyga att väljaren skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i dennes försäkran inte är riktigt. Även för vittnena gäller enligt 57 § att de ska ha fyllt 18 år.

Vidare framgår av 56 § att budet ska lämna ytterkuvertet för brevröst i väljarens vallokal, på en expedition för förtidsröstning eller på ett särskilt röstmottagningsställe i den församling som väljaren tillhör eller inom det pastorat som församlingen ingår i. När brevrösten lämnas ska budet anteckna sitt namn, sitt personnummer och sin adress samt skriftligen intyga att väljaren skrivit under försäkran och att han eller hon inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt.

Det finns inget hinder för en person att vara såväl vittne som bud. Vederbörande får då göra samma intygande vid två tillfällen.

Brevröstning genom bud kan pågå hela tiden som förhandsröstning i övrigt kan äga rum.

Bestämmelserna om brevröstning med bud infördes i kyrkoordningen den 1 januari 2004. I den skrivelse som låg till grund för kyrkomötets beslut om att införa bestämmelsen anförde kyrkostyrelsen att det vid utvärderingen av 2001 års val hade framförts att det, trots att brevröstning genom postbefordran fanns som en möjlighet, ändå fanns behov av brevröstning genom bud. Som ett viktigt skäl hade i utvärderingen angivits att sista dag för insändande av brevröst är tisdagen i veckan före valdagen och att den som efter denna tidpunkt blir förhindrad att infinna sig i en röstningslokal inte kunde rösta.

Kyrkostyrelsen ansåg att det faktum att väljare som under dagarna före valet blir förhindrade att ta sig till någon röstningslokal inte hade möjlighet att utnyttja sin rösträtt utgjorde goda skäl att föreslå en förändring i kyrkoordningen så att det blev möjligt att brevrösta genom bud (KsSkr 2003:7).

Reglerna för budröstning i de allmänna valen är betydligt mer restriktiva än de som gäller för kyrkovalen. Bland annat är det bara vissa i vallagen (SFS 2005:837) utpekade väljare som har möjlighet att rösta genom bud, däribland väljare som på grund av sjukdom, funktionshinder eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe, väljare som är intagna i häkte och väljare som är intagna i kriminalvårdsanstalt och av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som andra intagna på anstalten. Vidare kan endast vissa utpekade persongrupper agera som bud, däribland vissa av väljarens närmare släktingar, de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård eller som annars brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter och de som särskilt har förordnats av kommunen att vara bud.

Församlingsråd infördes i kyrkoordningen genom de ändringar i strukturen på lokal nivå som föreslagits av Strukturutredningen i betänkandet *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2). Bestämmelserna i kyrkoordningen trädde i kraft den 1 januari 2014. Församlingsråd valdes första gången efter 2013 års kyrkoval.

Det är pastoratets kyrkofullmäktige som väljer ledamöter och ersättare i församlingsrådet. Fullmäktige bestämmer också antalet ledamöter som dock ska vara minst fyra. Antalet ersättare ska vara minst hälften av antalet valda ledamöter. Kyrkoherden eller den han eller hon sätter i sitt ställe är självskriven ledamot.

Inför valet till församlingsrådet ska det nyvalda kyrkofullmäktige, för att säkerställa församlingens inflytande, genomföra ett församlingsmöte eller annat öppet nomineringsmöte med församlingens röstberättigade medlemmar (4 kap. 22–24 §§). Till församlingsmötet/det öppna nomineringsmötet ska församlingens röstberättigade medlemmar bjudas in för att nominera kandidater till församlingsrådet. Nomineringarna är inte bindande för kyrkofullmäktige men de förutsätts tillmätas stor betydelse när fullmäktige ska välja.

Den som tillhör någon av församlingarna i pastoratet är valbar till ett församlingsråd i pastoratet (33 kap. 4 §). Vad gäller valbarhet i övrigt gäller samma valbarhetskriterier som för andra förtroendevalda i Svenska kyrkan.

Kyrkofullmäktige ska besluta för vilken tid församlingsrådet ska väljas. Valet får inte avse längre tid än fyra år och det ska alltid ske nyval till församlingsrådet i samband med att en ny mandatperiod börjar för kyrkofullmäktige (4 kap. 25 §).

Kyrkofullmäktige ska bland de valda ledamöterna välja en ordförande och församlingsrådet en vice ordförande. Kyrkofullmäktige får uppdra åt församlingsrådet att välja även ordförande (4 kap. 26 §).

Direkta eller indirekta val

En av de mest omdiskuterade frågorna vid utarbetandet av kyrkoordningen gällde i vilken utsträckning olika beslutande organ skulle väljas genom direkta eller indirekta val. Denna fråga har även varit mycket omdebatterad alltsedan dess.

Kyrkostyrelsen beslutade 2003 om direktiv för en utredning om demokrati och delaktighet i Svenska kyrkan. Detta utredningsarbete resulterade bland annat i betänkandet *Välja med förtroende* (SKU 2006:2).

I betänkandet konstaterades (sid. 125) att man i argumentationen för och mot direkta och indirekta val kunde se två huvudlinjer. Den ena utgår, enligt utredningen, från att i en demokratiskt uppbyggd organisation bör de enskilda medlemmarna ha ett direkt inflytande över vilka personer som ges förtroendet att representera dem och fatta beslut. Detta är ett huvudargument för direkta val. Den andra argumentationslinjen utgår från vilka uppgifter, vilken ställning och inte minst vilka relationer de olika nivåerna har. Argumenten för indirekta val hämtas från den argumentationslinjen och kan sägas framhålla församlingen som en grund för övriga (organisatoriska) nivåer. De långvariga, återkommande och omfattande diskussionerna visade, enligt utredningen, att båda typerna av argument har skäl för sig.

Utredningen föreslog att valen till stiftsfullmäktige och kyrkomötet även fortsättningsvis skulle vara direkta.

När det gällde valen till stiftsfullmäktige ansåg utredningen att dessa skulle vara direkta för att markera stiftets karaktär och självständighet samt för att värna kyrkomedlemmarnas demokratiska inflytande.

Vad avsåg valet till kyrkomötet ansåg utredningen att det skulle vara direkt då man ansåg det angeläget att behålla de enskilda kyrkomedlemmarnas delaktighet och demokratiska inflytande på kyrkomötets sammansättning.

Kyrkostyrelsen valde att inte lägga fram någon skrivelse till kyrkomötet baserat på betänkandet *Välja med förtroende*. Till 2007 års kyrkomöte hade det kommit in en motion 2007:90 som i grunden byggde på förslag från utredningen. Dessa förslag innebar dock ingen ändring i frågan om direkta eller indirekta val till stiftsfullmäktige och kyrkomötet. Organisationsutskottet behandlade motionen i sitt betänkande O 2007:5 och den bifölls till stora delar.

I samma betänkande behandlade utskottet motion 2007:89 om indirekta val till kyrkomötet. Med hänvisning till den utredning med syfte att förenkla och förtydliga kyrkans struktur på lokal nivå som man samma år föreslagit kyrkomötet att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att tillsätta, föreslog utskottet att motionen skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Till kyrkomötet 2010 återkom genom en motion 2010:66 frågan om indirekta val till stiftsfullmäktige och kyrkomötet. Även denna gång föreslog Organisationsutskottet avslag på motionen med hänvisning till den då pågående Strukturutredningen. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Brevröstning med bud

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:38.
2. Kyrkomötet beslutar att, med anledning av motion 2014:38, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att se över regelverket kring brevröstning med bud.

Jämfört med det regelverk som kringgärdar budröstning vid de allmänna valen är kyrkoordningens regelverk för brevröstning genom bud mycket generös. Det enda krav som ställs på den som ska agera bud är att vederbörande har fyllt 18 år och det ställs inga närmare krav på den som vill rösta genom bud än att han eller hon inte kan komma personligen till någon röstningslokal.

Mot bakgrund av den problematik som motionären beskriver kan det finnas anledning att se över kyrkoordningens regelverk i syfte att förhindra missbruk av möjligheten till budröstning.

Utskottet anser emellertid att en sådan översyn inte nödvändigtvis måste leda till att möjligheten att fungera som bud begränsas varför motionärens förslag inte kan bifallas. Med anledning av motionen föreslår utskottet i stället att kyrkostyrelsen ges i uppdrag att mera förutsättningslöst se över regelverket kring brevröstning med bud.

Val till församlingsråd

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:39.

Bestämmelserna om församlingsråd och val till dessa tillämpades första gången vid 2013 års kyrkoval. Enligt utskottets mening är därför frågan om utvärdering för tidigt väckt. Till detta kan anföras att tanken med reglerna kring val av församlingsråd är att de ska medge att nomineringsprocessen till stora delar utformas lokalt beroende på olika lokala förhållanden. Om en nationell utvärdering skulle genom-

föras riskerar detta, enligt utskottet, att, tvärt emot syftet med bestämmelserna, verka normerande för hur processerna utformas.

O 2014:4

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionen avslås.

Direkta eller indirekta val

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:104.

Som framgår av bakgrundstexten har frågan om i vilken utsträckning olika beslutande organ ska väljas genom direkta eller indirekta val under lång tid varit mycket omdiskuterad i kyrkan. Enligt utskottets uppfattning finns det inte skäl att nu göra någon annan bedömning än den som gjordes av Demokratiutredningen i betänkandet *Välja med förtroende*. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 26 september 2014

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Cecilia Clausen, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Per Lindberg, Gustaf Bengtsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Roberth Krantz, Britt Sandström, Irma Carlsson, Sven Gunnar Persson, Stefan Aro, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Stierna, Michael Kauppi, Karin Forsell, Elsa Christersson och Linda Danung.

Biskop Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Avseende utskottets beslut i punkten 3 reserverar vi oss till förmån för följande yrkande:

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en kartläggning av hur valen till församlingsråd genomförs.

Gustaf Bengtsson, Per Lindberg och Irene Oscarsson

Reservation 2

Jag reserverar mig till förmån för bifall till motion 2014:104.

Indirekta val till stiftsfullmäktige och kyrkomöte stämmer bättre med dessa organs kompetens och sätter församlingen som bas i valsystemet. Jag menar att detta är den långsiktigt hållbara modellen för inomkyrklig demokrati. Genom ett indirekt valssystem kommer banden mellan kyrkans nivåer att stärkas de risker och problem som de direkta valen medför kan undvikas.

Per Lindberg

O 2014:4

Särskild mening 1

Jag delar den uppfattning som kommer till uttryck i reservation 1.

Sven Gunnar Persson

Särskild mening 2

Vi delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2014:104.

Sven Gunnar Persson och Stefan Aro